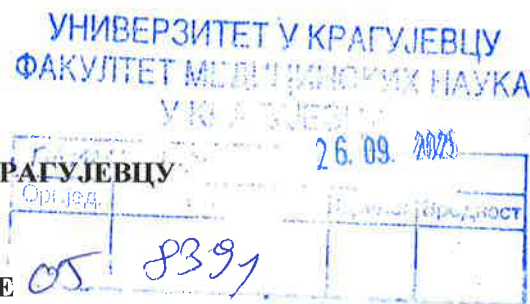

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА МЕДИЦИНСКИХ НАУКА У КРАГУЈЕВЦУ
и
ВЕЋУ ЗА МЕДИЦИНСКЕ НАУКЕ
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

На седници Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу одржаној 9.7.2025. године (број одлуке: III-01-1251/28) одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације под насловом: „Испитивање антитуморских ефеката енона и њихових соли на хуманим малигним ћелијама *in vitro*”, кандидата **Марије Булић**, студента докторских академских студија Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, за коју је именован ментор **проф. др Марија Анђелковић**, ванредни професор.

На основу података којима располажемо достављамо следећи:

ИЗВЕШТАЈ
О ОЦЕНИ УРАЂЕНЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Подаци о докторској дисертацији
1.1. Наслов докторске дисертације:
Испитивање антитуморских ефеката енона и њихових соли на хуманим малигним ћелијама <i>in vitro</i>
1.2. Опис докторске дисертације (навести кратак садржај са знаком броја страница, поглавља, слика, шема, графикона, једначина и референци) (до 500 карактера):
Докторска дисертација кандидаткиње Марије Булић садржи сва неопходна поглавља: Увод, Циљеви, Хипотезе, Метод, Резултати, Дискусија, Закључци и Литература. Написана је на укупно 110 страница и садржи 3 табеле, 20 слика и 25 графика. Приликом писања докторске дисертације кандидаткиња је цитирала укупно 388 библиографских извора који су адекватно наведени у поглављу Литература.
1.3. Опис предмета истраживања (до 500 карактера):
Предмет истраживања ове докторске дисертације односи се на антитуморску активност енона и њихових соли на малигне ћелије у <i>in vitro</i> условима. Лечење тумора је удружено са проблемом ограничене ефикасности тренутних терапијских протокола. Велики број истраживања усмерен је на синтезу једињења са антитуморским дејством, а значајан број њих потиче од хемијских деривата природних супстанци или њихових модификованих аналога. Истраживањем је испитан антитуморски ефекат осам новосинтетисаних супстанци - четири енона и њихових соли на хуманим ћелијским линијама карцинома дебелог црева и грлића материце, као и на здравим ћелијама. Такође је испитан ефекат ових супстанци на контролну групу здравих ћелија.

Стога, главни циљ овог истраживања је *in vitro* испитивање антитуморског дејства новосинтетисаних енона и њихових соли и дефинисање селективности ових потенцијалних хемиотерапеутика.

1.4.Анализа испуњености полазних хипотеза:

На почетку спровођења истраживања у оквиру докторске дисертације постављено је шест хипотеза које су адекватно тестиране:

1. Енони и соли енона показују цитотоксични ефекат на хумане туморске ћелије, уз минимално цитотоксично дејство на здраве ћелије.
2. Енони и соли енона испољавају јачи биолошки (антитуморски) ефекат у односу на цисплатину (референтну супстанцу).
3. Енони и соли енона индукују апоптозу хуманих туморских ћелија.
4. Енони и соли енона повећавају експресију Вах, смањују експресију протеина Bcl-2 у туморским ћелијама доводећи до премештања цитохрома c у цитосол ћелије и активације егзекуторске каспазе-3.
5. Енони и соли енона смањују митохондријални мембрански потенцијал у испитиваним туморским ћелијама.
6. Енони и соли енона индукују акумулацију туморских ћелија у G2/M фази ћелијског циклуса.

1.5.Анализа примењених метода истраживања:

Методе које су коришћене у дисертацији обухватају :

1. МТТ тест за испитивање цитотоксичног деловања енона

Вијабилност испитиваних ћелија након третмана енонима и њиховим солима биће процењена помоћу МТТ теста. У метаболички активним ћелијама, МТТ се претвара у љубичасти формазан што представља индикатор вијабилности ћелија. Малигне и здраве ћелије ће бити третиране енонима и солима енона у различитим концентрацијама током 48 и 72 сата. После тога, сваком бунарићу ће се додати 100 μ l медијума са 20% МТТ раствора (5 mg/1ml у PBS-у). Након инкубације од 48 сати и 72 сата, оптичка густина (OD) се мери на 595 nm коришћењем уређаја Zenyth 3100 фирме Anthos Labtec Instruments.

Вијабилност ћелија ће се рачунати према формули: % вијабилних ћелија = $(E-B)/(K-B) \times 100$ где је E - апсорбанца ћелија третираних енонима (E1-E4); B - апсорбанца контролне групе; K - апсорбанца нетретираних ћелија. На основу резултата МТТ теста биће израчунате IC50 концентрације за све испитиване супстанце и те концентрације ће бити коришћене у свим процедурама.

2. Тип ћелијске смрти

Бојење Annexin-ом V и 7-aminoactinomycinom D (7-AAD) користиће се за одређивање типа ћелијске смрти испитиваних ћелија. Annexin V-FITC је индикатор ране фазе апоптозе, док се 7-AAD користи као индикатор некротичних ћелија или оних у касној апоптози. Анализа ће се обављати на проточном цитометру FACS Calibur, а подаци анализирати помоћу FlowJo софтвера.

3. Анализа експресије и активације регулаторних протеина апоптозе

Промене у експресији регулаторних протеина (Вах, Bcl-2 и каспазе-3), на туморским и здравим ћелијама након третмана са IC50 концентрацијама испитиваних супстанци биће процењене проточном цитометријом помоћу апарата FACS Calibur. Резултати ће бити обрађени софтвером FlowJo.

4. Анализа ћелијског циклуса

За испитивање ефеката енона на ћелијски циклус, туморске ћелије ће бити третиране IC50 концентрацијама током 48 сати. Након третирања, ћелије се фиксирају и

пермеабилитету у хладном 70% етанолу преко ноћи на температури +4°C, ресуспендују и инкубирају у 100 µl PBS са RNA-зом A (12091021, Sigma Aldrich) 30 минута на 37 °C. Центрифугирају се и у талог се додаје 500 µl раствора PI (B7758, Biotrend) уз инкубацију до 30 минута у мраку. Након овога следи анализирање ћелијског циклуса користећи flow цитометар Cytomics FC500, а добијени подаци се анализирају помоћу Flowing Software-a, а дистрибуција ћелија у ћелијском циклусу биће представљена хистограмима.

5. Локализација и активација цитохрома c

У циљу потврде механизма апоптозе методом флуоресцентне микроскопије утврђиваће се експресија и локализација цитохрома c после 48h третмана IC50 концентрацијама енона и соли енона.

6. Одређивање промене митохондријалног мембранског потенцијала

У здравим ћелијама JC-10 боја је локализована у митохондријалном матриксу у виду агрегата (црвена флуоросценција), док код апоптотичних ћелија она постаје мономерна и зелена. Управо зато нарушавање интегритета митохондријалног мембранског потенцијала које је праћено транслокацијом JC-10 боје служи као један од маркера за рану апоптозу након третмана испитиваним супстанцама. За одређивање митохондријалног мембранског потенцијала користиће се JC-10 боја (EnzoLifeSciences, Farmingdale, NY, USA) и инвертни флуоросцентни микроскоп FLUO500T (Grimm Libero). Добијене слике се анализираће се помоћу ImageJ софтвера.

7. Статистичка обрада података

За статистичку анализу података биће коришћен комерцијални програмски пакет SPSS (верзија 20). Подаци ће бити представљени као средња вредност $\pm$ стандардна грешка (SE) за три поновљена појединачна експеримента где ће подаци који прате нормалну расподелу бити анализирани помоћу Student-овог t-теста, док ће подаци који не прате нормалну расподелу бити анализирани помоћу Kruskal-Wallis-овог теста. Статистички значајним резултатима сматраће се они чија је p вредност мања или једнака вредности 0,05 док ће веома значајна разлика бити констатована при $p < 0.01$.

1.6. Анализа испуњености циља истраживања:

Дефинисани циљеви ове докторске дисертације били су

1. Испитати потенцијални цитотоксични ефекат и механизам деловања енона и њихових соли на ћелије карцинома дебелог црева и грлића материце.
2. Испитати који од испитиваних молекула нема значајан цитотоксични ефекат према здравим ћелијама - контролним ћелијама фибробласта.
3. Упоредити цитотоксични ефекат енона и њихових соли у односу на референтну супстанцу (цисплатина).
4. Утврдити доминантан тип ћелијске смрти.
5. Утврдити ефекат енона и њихових соли на експресију, локализацију као и активацију протеина Вах, Bcl-2 и активне каспазе-3.
6. Испитати ефекат енона и њихових соли на митохондријални мембрански потенцијал ($\Delta\psi_m$), експресију и локализацију цитохрома c.
7. Утврдити ефекат енона и њихових соли на ћелијски циклус малигних ћелија.

Анализом достављене докторске дисертације, може се констатовати да су наведени циљеви истраживања у потпуности испуњени. Одговоре на први циљ добили смо коришћењем МТТ теста где је јасно и детаљно испитан и доказан снажан антитуморски ефекат. Такође, одговоре на други циљ смо добили применом МТТ теста где је заправо показан висок степен селективности биолошки активних супстанци. Даље, испитиван је и антитуморски ефекат цисплатине, при чему су тестиране супстанце показале снажнији антитуморски ефекат, чиме смо добили одговор на трећи постављени циљ. Доминантан тип ћелијске смрти је одређиван методом ANEXIN V где је јасно показано да тестиране супстанце свој антитуморски ефекат остварују индукцијом апоптозе, чиме је јасно испуњен четврти циљ. Преостали циљеви су испитивани методама проточне цитометрије, флуоресцентне микроскопије и детекцијом ћелијског циклуса.

Истраживање је показало да тестиране супстанце смањују вијабилност канцерских ћелија индукцијом унутрашњег апоптотског пута и заустављањем ћелијског циклуса.

1.7.Анализа добијених резултата истраживања и списак објављених научних радова кандидата из докторске дисертације (аутори, наслов рада, назив часописа, волумен, година објављивања, странице од-до, DOI број¹, категорија):

Најважнији резултати ове докторске дисертације огледају се у следећим сазнањима:

1. Новосинтетисани енони и њихове соли испољавају значајан цитотоксични ефекат на испитиваним туморским ћелијама.
2. Цитотоксични ефекат новосинтетисаних супстанци на здравим ћелијама у односу на туморске је занемарљив. Овим је потврђена туморска селективност новосинтетисаних молекула.
3. Резултати су такође показали да новосинтетисани молекули индукују јачу апоптозу у туморским ћелијама колоне у односу на туморске ћелије цервикса.
4. Дејство новосинтетисаних молекула на туморским ћелијама довело је до смањења митохондријалног мембранског потенцијала, нисходне експресије Bcl-2, усходне регулације Вах, активације каспазе 3 и ослобађања цитохрома c у цитоплазму ћелија.
5. Показано да новосинтетисани молекули индукују смрт туморских ћелија која је индукована активацијом унутрашњег, митохондријалног пута.

Резултати ове докторске дисертације објављени су у оригиналном научном раду:

1. Bulic M, Nikolic I, Mitrovic M, Muskinja J, Todorovic T, Andelkovic M. Four newly synthesized enones induce mitochondrial-mediated apoptosis and G2/M cell cycle arrest in colorectal and cervical cancer cells. RSC Adv; 2024,14, 33987-34005. doi: 10.1039/d4ra06529h

1.8.Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области и анализа извештаја о провери докторске дисертације на плагијаризам (до 1000 карактера):

Претрагом доступне литературе прикупљене детаљним и систематским претраживањем биомедицинских база података “Medline”, “Web of Science” и “Scopus” уз коришћење кључних речи као што су enones, enone salts, cancer, cytotoxicity, apoptosis, cell cycle није пронађена ниједна студија истог дизајна и методологије, која је на свеобухватан и целовит начин проучавала антитуморски ефекат.

Извештај о провери оригиналности докторске дисертације указао је на минималан степен преклапања који је био последица цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, као и претходно публикованих резултата докторантских истраживања, који су проистекли из њене докторске дисертације.

¹ Уколико публикација нема DOI број уписати ISSN и ISBN

Узимајући ове чињенице у обзир, Комисија констатује да докторска дисертација под називом “Испитивање антитуморских ефеката енона и њихових соли на хуманим малигним ћелијама <i>in vitro</i>” представља резултат оригиналног научног рада кандидаткиње и ауторке Марије Булић.
1.9.Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области:
Лечење тумора често није задовољавајуће с обзиром да актуелни терапијски протоколи некада не обезбеђују задовољавајућу ефикасност. За то постоји више разлога - хетерогеност ћелија тумора представља значајан проблем, јер различите ћелије унутар истог тумора показују варијације у осетљивости на лекове што доводи до парцијалног одговора на терапију и такође повећава ризик од рецидива.   Још један од разлога незадовољавајуће ефикасности терапије је развој резистенције на лекове која је честа и компромитује дугорочну ефикасност терапије. Појава резистенције након дуготрајне терапије може условити појаву метастаза.   Посебан проблем када говоримо о савременој антитуморској терапији је неселективност. Прецизније, лекови показују цитотоксични ефекат и на малигно неизмењене ћелије, чиме је условљена појава великог броја нежељених нежељених ефеката. Нежељени ефекти који се јављају након дуготрајне антитуморске терапије обухватају нефротоксичност, кардиотоксичност, мучнину, повраћање итд.   Стога, тестирање антитуморских ефеката енона и њихових соли на малигним ћелијама је од есенцијалног значаја у откривању потенцијалних хемиотерапеутика.   Истраживање је показало велики број резултата који говоре у прилог даљег испитивања енона у примени лечења карцинома.   У овом истраживању јасно је показано да соли енона испољавају снажан антипролиферативни ефекат на ћелије карцинома дебелог црева и грлића материце у <i>in vitro</i> условима. Антитуморски ефекат је ових једињења је био снажнији у односу на референтни лек цисплатину. Осим тога, показана је и селективност, где је слаб цитотоксични ефекат показан на фибробласте.   Сам механизам антипролиферативног ефекта се заснива на индукцији апоптозе и заустављању ћелијског циклуса.   Стога се може констатовати да ова докторска дисертација пружа јединствено и свеобухватно испитивање биолошке активности енона и њихових соли.
1.10.Оцена испуњености услова за одбрану докторске дисертације у складу са студијским програмом, општим актом факултета и општим актом Универзитета (до 1000 карактера):
На основу анализе достављене документације, Комисија сматра да су испуњени сви услови за одбрану докторске дисертације под називом “Испитивање антитуморских ефеката енона и њихових соли на хуманим малигним ћелијама <i>in vitro</i>” кандидата Марије Булић, а који су прописани студијским програмом, општим актима Факултета медицинских наука и општим актима Универзитета у Крагујевцу.
2. ЗАКЉУЧАК
На основу анализе докторске дисертације и приложене документације Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације под насловом „Испитивање антитуморских ефеката енона и њихових соли на хуманим малигним ћелијама <i>in vitro</i>”, кандидата Марије Булић, предлаже надлежним стручним органима да се докторска дисертација прихвати и да се одобри њена одбрана.

Чланови комисије:

Петар Чановић, ванредни професор
Факултет медицинских наука Универзитета у
Крагујевцу

Медицинске науке/Медицинска биохемија

Председник комисије

Ивана Николић, ванредни професор

Факултет медицинских наука Универзитета у
Крагујевцу

Медицинске науке/Медицинска биохемија

Члан комисије

Бранка Ђорђевић, доцент

Медицински факултет Универзитета у Нишу

Медицинске науке/Биохемија

Члан комисије